

Hadîs Sınıflarından Sahih, Hasen, Zayıf Hadisler

Bismillahirrahmanirrahim

Hadis-i şeriflerimiz genelde üç kısma ayrılır: **Sahih hadis**, **hasen hadis** ve **zayıf hadis**. Sahih ve hasen hadis, "**makbul hadis**" kısmından olup, bu iki kısım hadis-i şerifle amel edilmektedir. Bu tür hadis-i şeriflerimizden fıkhî olsun, diğer şeri alanlarda olsun hüküm çıkartılabilmektedir.

Zayıf hadis, sahih ve hasen hadis-i şerifin alt derecesi olup bu tür hadislerle özellikle Fezâilu'l-âmal (nafile ibadetler) alanında amel edilebilmektedir.

Sahih hadis-i şerifimiz Peygamber Efendimiz Sallelahu Teala Aleyhi ve Sellem'den sabit olup böyle hadis-i şerif hakkında "Peygamber Efendimiz Sallelahu Teala Aleyhi ve Sellem böyle buyurmuştur." diyebilmekteyiz.

Hadîsin Sahîh Olmasının Şartları

Konuyu teknik olarak ele alıp usul-ü hadis kitaplarına baktığımızda, bir hadis-i şerifin sahih olması için beş şartı haiz olması gerektiğini görmekteyiz. Rahatça anlaşılabilen üç tanesini şöyle sıralayabiliriz.

- **Adaletü'l-râvî**: Hadis-i şerifi bize nakleden râvîlerin adil olması; yani din bakımından sorunları olan kimselerden olmaması anlamına gelmektedir. Namaz, oruç, zekât ve diğer ibadet ve taatine dikkat eden, Allâh-u Teâlâ'nın emirlerini yerine getirip, yasaklarından kaçınan, büyük günahlardan sakınıp küçük günahlarda ısrar etmeyen (aynı günahı tekrarlamayan) kimselerden olması gerekmektedir. Bu durumda olan râvîmiz "adil râvî" olmaktadır.
- **Zabtu'r-râvî**: Râvînin adaletinin dışında hafızasının da sağlam olup rivayetini aldığı hadis-i şerifi sağlam bir şekilde ezberleyip rivayet edeceği zaman sağlam bir şekilde hatasız rivayet etmesi gerekmektedir. Bu şekilde hadis-i şerifi rivayet eden râvîde sadece adalet/dindarlık yeterli olmayıp, kendisinde zabtu'r-râvî dediğimiz şarta da dikkat edilmektedir.
- **Senedinin muttasıl olması**: Her bir râvîmizin bir önceki zikrettiği râvîden hadis-i şerifi direkt almış olmasıdır. Bu şekilde hadis-i şerifimiz muttasıl olup, arada düşürülüp ismi zikredilmeyen bir râvî söz konusu olmamaktadır.

SAHİH HADİS

Örnek olarak *Sahihu'l-Buhari*'nin birinci hadis-i şerifi verilebilir: İmam Buhari eserinde şöyle buyurmaktadır:

حدثنا الحميدي عبد الله بن الزبير، قال: حدثنا سفيان، قال: حدثنا يحيى بن سعيد الأنصاري، قال: أخبرني محمد بن إبراهيم التيمي، أنه سمع علقمة بن وقاص الليثي،

يقول: سمعت عمر بن الخطاب رضي الله عنه

Örnek olarak verdiğimiz bu “isnatta (hadis-i şerifi rivayet eden râvîlerin toplamı/râvîler zinciri), altı çizili olan yerler bu hadis-i şerifi bize aktaran râvîlerdir. Bu isnadı zikreden kişi ise İmam Buhârî’dir.

1. İmam el-Buhari,
2. el-Humeydî Abdullah b. ez-Zübeyr,
3. Süfyan b. Uyeyne,
4. Yahya b. Said el-Ensari,
5. Muhammed b. İbrahim et-Teymî,
6. Alkâme b. Vakkas et-Teymî,
7. Hazreti Ömer b. el-Hattab Radıyallâhu Teâlâ Anh

SAHİH HADİS ŞARTLARINA BAKALIM

İmam el-Buhârî de dâhil olmak üzere bu râvîlerimizi incelediğimizde hepsinin adaletli ve zaptı sağlam kimseler olduğunu görüyoruz. Örnek olarak İmam el-Buhârî (Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Muğîre) ilgili rical/râvî kitaplarına müracaat edildiğinde, âlimlerin onun hakkında “adil ve zaptı sağlam” anlamına gelen “sika (rivayette güvenilir)” vb. hükmü verdiğini göreceğiz. Aynı şekilde ikinci râvîimiz el-Humeydî Abdullah b. ez-Zübeyr hakkında da kitaplarımıza baktığımızda onunda “sika” olduğunu göreceğiz. Bu şekilde bütün râvîlerimizi sahabeye kadar -ki Ehl-i Sünnet âlimlerine göre Sahabelerin hepsi adil kimseler olduğu için haklarında herhangi bir inceleme yapmaya gerek bulunmamaktadır- baktığımızda hepsinin “sika” olduğunu göreceğiz. Bu şekilde ilk iki şartımız yerine gelmiş olmaktadır.

Üçüncü şartımız ise isnadın muttasıl olup, arada kopukluğun bulunmaması idi. Bu da ilk râvîimizden başlayarak her bir râvînin bir sonraki râvîden bu hadisi direk işitmiş olması ve herhangi bir sebeple arada aslında başka bir râvî var iken onun ismini atlayarak bir üst râvînin ismini zikretmemiş olmasıyla gerçekleşmektedir.

Bu ve benzeri şartları haiz olan hadisimize sahih hadis-i şerif diyoruz. Sahih olan hadis-i şerifimizle amel edilmekte ve fıkıh, tefsir gibi şer’i alanlarda delil olmaktadır.

HASEN HADİS

Makbul kısmından olan diğer bir hadis-i şerifimiz ise hasen hadistir. Hasen hadis ise: Sahih hadis-i şerifimizde zikrettiğimiz şartları haiz olan, ancak ikinci şartımız olan râvînin zabtının sahih hadis-i şerifin râvîsinin zabtından bir alt derecede olmasıyla oluşmaktadır. Bu tür hadis-i şerifimiz de yine fıkhi ve diğer şer’i alanlarda delil olarak zikredilebilmektedir.

ZAYIF HADİS

Üçüncü hadis kısmı ise zayıf hadistir. Zayıf hadisle fıkıh ve diğer şer’i alanlarda amel edilmemesi ise esastır.

Hadisi rivayet eden râvîlerden birisini zaptı/hafızasının sağlamlığı

istenilen derecede değil ise, tam tersine râvî unutan, rivayetlerinde hata eden bir kimse ise, bu tür râvînin rivayeti zayıf olmaktadır. Yine bir râvînin zayıf olması, rivayetlerinde hata etmiş olduğunun tespiti gibi hususlar rical/râvî hakkında bilgi veren kitaplara müracaatla öğrenilebilmektedir. Râvîlerimiz adalet ve zabt bakımından sağlam olup isnadımızda inkita/kopukluk bulunması durumunda da hadis zayıf olmaktadır.

ZAYIF HADİS İLE AMEL EDİLME ŞARTI

Zayıf hadislerle fazailu'l-amal'de (nafile türü ibadetlerde) şartlarına uygun bir şekilde amel edilebilmesi ise âlimlerin ittifakı ile caizdir.

Zayıf hadislerle Fezâilu'l-âmal'de amel etme şartları ise:

- Zayıf diye vasfedilen hadisin zayıflığının şiddetli olmaması;

Râvî rivayetlerinde çokça hata eden birisi olması durumunda "zayıf" olarak vasfedilse de bu râvî şiddetli zayıf râvî olmamaktadır. Ancak râvî insanlarla olan muamelelerinde (ticaret ve benzerinde) kasten yalan söylemekte ise bu râvînin zayıflığı şiddetli olarak değerlendirilir ve hadisi de şiddetli zayıf olarak kabul edilir. Fezâilu'l-âmalde zayıf hadislerle amel edilebilse de bu tür şiddetli zayıf hadislerle Fezâilu'l-âmalde de amel edilememektedir.

- Zayıf hadislerle Fezâilu'l-âmalde amel edilmesi caiz olmakla birlikte, o konudaki hadis sabit olmadığından söz konusu hadisi Peygamber Efendimiz Sallallahu Teala Aleyhi ve Sellem'e nispet edememekteyiz.

Dursun Ali Hoca Efendi tarafından kaleme alınan, hadisin "sıhhati bakımından sınıflaması"nı herkese hitap edecek şekilde özetleyen yazı burada son buldu. Hadîs ile ilgili olarak web sitemizle daha fazla tafsilata yer verilecektir inşâallâh.